

La rateta és petita i l'ós és gran

Sobre la coeducació, encara

El pare descansa en tornar a casa i mira la televisió. La mare prepara el sopar i s'ocupa de la casa (els àlbums il·lustrats no diuen si ella també ha tingut una jornada de treball a l'exterior).

(Du coté des filles)

Des del primer moment que arriben a l'escola i al llarg de la seva escolaritat, ens afanyem en posar a les mans dels infants tota mena de llibres (contes, àlbums il·lustrats, poemaris, novel·les, receptaris, etc.) Som conscients que allà hi trobaran la representació del món que els envolta i també noves oportunitats de reflexionar i imaginar un món una mica millor. Aquesta és una paradoxa perquè els llibres per a infants mantenen els estereotips i encara la presència dels homes i dels seus valors com a éssers actius i aventurers depassa de llarg el rol que s'assigna a les dones, sovint més amables, servicials i relegades a un paper secundari. Amb excepcions, naturalment.

Quan seleccionem llibres per a la biblioteca escolar o per a la biblioteca d'aula, hauríem d'estar més atents als aspectes coeducatius i felicitar les editorials que fan apostes valentes i trencadores perquè aquesta hauria de ser la seva funció. Sempre hem pensat que els autors, com a artistes, haurien de tenir una postura "anticonservadora" i obrir camins mostrant noves formes de relació igualitàries i no sexistes entre les persones.

Ens costa veure i llegir llibres en els quals els protagonistes són solidaris i intercanvien les preocupacions de la vida quotidiana i encara és molt més difícil trobar-nos amb uns pares que es comportin com una parella d'enamorats. És freqüent, en canvi, veure la figura de la mare amb el davantal habitual, ajudant a fer els deures o banyant els fills i el pare fent esport, jugant amb els nens o llegint un llibre. I quan, de tant en tant, el pare "ajuda" fregant els plats, ho fa d'una forma ridícula, o gairebé.

Si ens atenem als llibres protagonitzats per animals antropomòrfics, les diferències són majors perquè normalment associen els herois amb animals corpulents i ferotges com els elefants, els llops o els óssos i les heroïnes, en canvi, solen ser insectes o ratetes, animals més petits i febles.

Farem bé si quan fem la selecció de lectures que hem de posar en mans dels alumnes, tenim present aquest aspecte que, malauradament, encara hi és present, de manera negativa, en el subconscient col·lectiu. I amb una mica d'esforç segur que triarem llibres més edificants com els de la Babette Cole, per exemple.

La pràctica: *Una feliz catàstrofe*

Revisant les relacions maculí-femení amb els llibres d'Adela Turin

Edat:	A partir de 9 anys
Nombre d'alumnes:	Grup classe
Objectius:	Comprendre la història que s'explica. Reflexionar sobre els rols sexuals dins la família.
Recursos	Temps: 2 sessions
	Espai: Aula ordinària o biblioteca
	Material: Llibre <i>Una feliz catàstrofe</i> ¹ Altres llibres de l'autora (Adela Turin) Fotocòpies dels dibuixos del llibre i les etiquetes proposades per a l'activitat.

La Fundación Germán Sánchez Ruipérez (Salamanca) va presentar fa uns anys una proposta d'activitat sobre el llibre *Una feliz catàstrofe* d'Adela Turin que hem anat repetint a l'escola, amb algunes variacions. Ens serveix per copsar, periòdicament, les opinions dels alumnes respecte als rols dels pares i com entenen ells que haurien de ser les relacions familiars.

Comencem presentant sis imatges escanejades del llibre (alguns fragments i imatges senceres) que les repartim entre els alumnes, agrupats en petits grups.

Les imatges representen situacions quotidianes d'una parella de ratolins i els seus fills. La seva vida és monòtona i cada nit el senyor Ratolí torna a casa i demana les seves sabatilles i exigeix silenci per poder llegir el diari, escoltar la ràdio. També reclama un bon sopar, com a recompensa a una jornada de treball que considera esgotadora. La senyora Flora, la ratolina, satisfà amb docilitat aquestes exigències, fins que un dia es produeix la catàstrofe: l'aigua inunda la seva casa i això suposarà l'inici d'una nova vida.

També els fem a mans unes etiquetes en forma de núvols de diàleg o de pensament. Són frases que expressen diferents nivells de relació, des de la concepció de parella més tradicional (*Nelly, Nuri, Nanette i Nina: apreneu de la mare, que és una dona ideal i una excel·lent cuinera*), fins a la postura més radical de la mare (*No sé com t'atreveixes a donar-me consells culinaris: mai t'he vist entrar a la cuina*). Els alumnes han de triar en cada cas els globus que millor s'escaiguin i enganxar-los sobre la imatge.

A partir de la tria que fan, s'estableix un diàleg examinant els rols que adopta cadascú dins la família. Aquesta conversa ens serveix per copsar la visió dels nens i nenes respecte als rols estereotipats i també respecte a les relacions de poder que comporten.

A la segona sessió es convida els alumnes a crear una història a partir dels dibuixos que hem treballat el primer dia, inventant-la de nou.

Acabem la sessió presentant el conte original complet, així com altres llibres d'aquesta autora (*Rosa caramel*², *l'Artur i la Clementina*³, *La història del bonobos amb ulleres*⁴).

Jaume Centelles

NOTES:

1. TURIN, A. (2001) *Una feliz catàstrofe*. Barcelona. Lumen
2. TURIN, A. (2012) *Rosa caramel*. Pontevedra. Kalandraka
3. TURIN, A. (2012) *L'Artur i la Clementina*. Pontevedra. Kalandraka
4. TURIN, A. (2013) *La història dels bonobos amb ulleres*. Pontevedra. Kalandraka

Paraules clau: Lectura, coeducació, valors, rols sexuals, Adela Turin.

Entradeta:

De manera conscient (o inconscient) la relació masculí-femení que presenten els llibres de literatura infantil i juvenil encara reflecteix una trista imatge de les diferències de gènere. Els estereotips deixen la seva empremta en uns infants que veuen molts més herois que heroïnes en uns llibres que haurien de ser un mitjà i una eina de socialització, de formació i d'adaptació a les relacions personals.